

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆ (ರಿ.)
ಕುಮದ್ವತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿಕಾರಿಪುರ.

ವಿಷಯ : ಅಂಗತ್ವ, ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ

By caste and By Religion By Tribe Social Differences

By
Dr. Devaraja Y
Asst Pro
KCE, Shikaripura

- **Introduction**

Human society has undergone tremendous transformation since its evolution. In the process it has been greatly affected and influenced by several factors which imparted it an extreme diversity. The diversity emerged in the form of **caste, class, religion, language, ethnicity etc.** Has greatly affected people political and cultural orientations and also significantly affected levels of developmental process of human society. Thus, it has become important to understand the concept like **caste, gender, ethnicity and class** in order to understand the forces that shape and determine the human society. The notions of caste, gender, ethnicity and class cannot be understood properly without having in depth understanding of the mutual interactions and inter connectedness of these concepts

- Every civilization whether it is ancient, medieval or modern restructures its society in a particular pattern. **In each civilization stratified society** appeared in one form or the other for example masters and slaves, feudal lords and serfs, capitalists etc.
- Thus it cannot be denied that the possibility of absence of any **stratification** in any society is almost absent. Societies are stratified on the basis of caste, class, status, income groups etc. In India **one can find social stratification in the form of caste which is based on the birth of the individual in a particular family belonging to a particular caste .**

In Indian context, the first literary traces of **the caste system could be found in *Rigveda* and *Purasukta***. *Bhagavad Gita*, the sacred hindu religious scripture, justified the Institute of Lifelong Learning, **University of Delhi Caste, Class, Gender and Ethnicity as Distinct Categories and their Interconnection** caste system on the basis of the idea of **Guna Karma (deed/actions) and Dharma (Religion)**. During the age of Simritis and Sutras, the Indian society had been divided into various castes. Strict principles **regarding occupation, food conduct and marriage were framed**. These castes became so diversified that they could not meet together in course of time. The feeling of **untouchability** also sprouted which led to emergence of higher caste and lower caste leading to exploitation and suppression of lower caste by the higher. The term caste is used interchangeably with other terms like such as **Varna, Jati, biradri and samaj**. However these terms are entirely different from each other.

ಜಾತಿಯ ಉಗಮ & ಅರ್ಥ

ಜಾತಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡುವ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದವು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ & ಸ್ಪಾನಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಕಾಸ್ಟ್ ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಎಂದರೆ ತಳ ಜನಾಂಗ ಅನುವಂಶಿಯಂತೆ ಗುಣಗಳ ರಾಶಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ.

- The word "Caste" originates from the **Spanish word 'Casta' which means 'breed, race, or kind.'** The Portuguese used this word to refer the different classes of people in India who are also known by the name of 'jati'. The English word 'Caste' is an adjustment of the original term 'Casta'.

ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು

- ಸಿ.ಹೆಚ್. ಕೂಲೆರವರ ಪ್ರಕಾರ :-

ವರ್ಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾಗಿ ಅನುವಂಶಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಜಾತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

- **M.N. Srinivas** defined “caste as an hereditary endogamous, usually localised group having a traditional association with an occupation and a particular position in the local hierarchy of castes. Relations between castes are governed among other things by concepts of pollution and purity and generally maximum commensality occurs within the caste.”

ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ತಾರತಮ್ಯಗಳು

ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೈವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿಯಿಂದಲೇ ವೈಕ್ತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಳಸ್ತರದ ಜಾತಿಗಳ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ತಾರತಮ್ಯತೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲವೆ. ಪೂರ್ವಗ್ರಹದಿಂದ ಜಾತಿಯ ಮೇಲು-ಕೀಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳು ಇಂತಹ ತಾರತಮ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿವೆ. ಸಮಾಜದ ಆಸ್ತಿ ಭೂಮಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳು ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಗಳು ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಹಿಡಿಯಿಷ್ಟಿರುವ ಮೇಲುಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಸಿಂಹಪಾಲು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ಮೇಲಿನವರ ಅಧೀನರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ತಳವರ್ಗಗಳಾದ ದಲಿತ & ಬುಡಕಟ್ಟು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವೈದವ್ಯ & ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಆಚರಣೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು.

ಕಾನೂನುಗಳಿದ್ದರೂ ಜಾತಿನಿಂದನೆ, ಗ್ರಾಮ ಬಹಿಷ್ಕಾರ,
ಸಾಮಾಜಿಕ ತಾರತಮ್ಯ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಕೆ, ಮಾನವ ಮಾರಾಟ,
ಮಾನವ ಹಕ್ಕು ಉಲ್ಲಂಘನೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಇವರನ್ನು
ದೂರವಿಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಶ್ರಮ, ಕೂಲಿ ನೀರು ತರುವುದು
ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಚರಣೆಗಳೆಲ್ಲ
ಮೇಲಜಾತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳೇ
ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ. ಸ್ಮಶಾನಗಳ ಬಳಕೆಯೆಲ್ಲ
ತಾರತಮ್ಯ.

ಧರ್ಮದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು

1. ಇ. ಬಿ. ಟೈಲರ್ ಪ್ರಕಾರ:- ದೈವಿಕ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ, ನಂಬಿಕೆಯೇ ಧರ್ಮ. "Belief in spiritual things"
2. ಮೆಕೈವರ್ ಮತ್ತು ಪೇಜ್:- ಧರ್ಮವು ನಾವು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯ-ಮನುಷ್ಯರೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಹಲವು ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವೂ ಆಗಿದೆ.
3. ಡರ್ಬೇಮ್:- ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ನಿಷೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾನವನ ನಂಬುಗೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

"a unified system of beliefs and practices relative to sacred things, that is to say, things set apart and forbidden -- beliefs and practices which unite into one single moral community called a Church all those who adhere to them."

ಧರ್ಮದಲ್ಲ ಅಂಗ ತಾರತಮ್ಯ

ಧರ್ಮವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಮಾನವೀಯತೆ ಮತ್ತು ಸಂವೇದನೆ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಯಂತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿವೇಕ ಶೀಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಧರ್ಮ, ಆದರೆ ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅವಮಾನವೀಯ ಕಾರ್ಯಚಾರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಕ್ತ ಪಾತವನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಒಳಗೆಯೇ ಕೆಳಸ್ತರದ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿವೆ.

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನವು ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ರೂಪಿಸಿದ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳು

ವಿಧಿ 15(1):- ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ, ಅಂಗ, ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳ ಜನಾಂಗ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. secures the citizens from every sort of discrimination by the State, on the grounds of religion, race, caste, sex or place of birth or any of them.

ವಿಧಿ 25:- ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. Provides religious freedom to all citizens of India.

ವಿಧಿ 28(1):- ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. Prohibits religious instructions in educational institutions maintained by the State.

ವಿಧಿ 29:- ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಶಿಕ್ಷಣ ಭಾಷೆ, ಅಪಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. States that citizens having a distinct language, script or culture shall have right to conserve the same

ವಿಧಿ 30:- ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. Gives right to minorities to establish and administer educational institutions.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೀತಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಗಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ತರುವಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಾಗುವ ಅಂಗ ತಾರಮ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬಹುದು.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ

- ಧರ್ಮವು ಒಂದು ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ತೆರೆದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
- ಧರ್ಮವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣ ಕರ್ಮಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ
- ಚತುರ್ವರ್ಣದಂತೆ ವರ್ಣಗಳು ನಾಲ್ಕು
- ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಅಂತಸ್ತು ಧರ್ಮವು ಇಂದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲ ಇಲ್ಲ.
- ಜಾತಿಯು ಒಂದು ಮುಚ್ಚಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
- ಜಾತಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಜಾತಿಗಳು 4000 ದಿಂದ 64000 ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ.
- ಜಾತಿಯು ಆರೋಪಿತ ಅಂತಸ್ತು
- ಜಾತಿಯು ಇಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ Tribes

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯವಂಜಿತ ಜನವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ವೈವಸ್ಥೆ ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯವು ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

Who are foresties and hillstation people with having small group of society they are Tribes.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಇವರ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಣಿವೆ ಕನನಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

Who are faraway from the towns and lived in Caves, Forests etc.

ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು

ಜೆ.ಎಲ್. ಗಿಲಿನ್ & ಜೆ.ಎ. ಗಿಲಿನ್:-

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮೂಹವನ್ನು ಆದಿವಾಸಿ ಸಮೂಹ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

Gillin and Gillin considers any collection of pre-literate local group that occupies a common general territory speaks a common language and practices a common culture as a **tribe**.

Adivasi is the collective term for tribes of the Indian subcontinent, who are considered indigenous to places within India wherein they live, either as foragers or as tribalistic sedentary communities

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

1. ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ. Language
2. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು.
Situated place
3. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ. Economical status
4. ಪೋಷಕ ವರ್ಗದವರ ಮನಸ್ಥಿತಿ. Attitude of Parent
5. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು.
Teachers Problem.
6. ಸಮರ್ಪಕದಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತಿರುವುದು.
Administration of Government.

ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳು

- ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.
- ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಪೋಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು.
- ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶಾಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.
- ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ನೀಡುವುದು.
- ಸ್ಥಳೀಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ನೇಮಕ.
- ವಸತಿಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ.
- ಸಾಮಾಜಿಕ ರಕ್ಷಣೆ.

- **Gender role in different Region :**
- **East Asia** – Gender related problems tend to related to economic empowerment, employment, & work place issues.
- Three pillar method
- **Sweden** : European govt have used their social powers to encourage equality btwn men & women. Sixteen months paid leave for child.
- **Chile** : 2010 – 62% were opposed to full gender equality & expressed belief that women should limit themselves to roles of mother & wife.
- **Japan** : “Good wife & wise mother”.
- **India** : Paradoxical.

- **Cross Culture Perspectives... ಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ**
- ಸಂಸ್ಕೃತಿ & ಕಾಲ/ಯುಗದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅಂಗತ್ವ ಆಧರಿಸಿ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಭಿನ್ನತೆಯ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು.
- **Ideals of appropriate behaviour according to gender vary among culture & era.**
- Involving two or more different cultures and their ideas and customs.
- **Different** Communication Styles. ...
- **Different** Attitudes Toward Conflict. ...
- **Different** Approaches to Completing Tasks. ...
- **Different** Decision-Making Styles. ...
- **Different** Attitudes Toward Disclosure. ...
- **Different** Approaches to Knowing.
-

- **Constitutional Provisions for Girl child**
- National Women Commission 1992 January 31
- Human rights & Women rights
- Fundamental rights.
- In amendment 73& 74 modifications...
 - 1/3 reservation to women in Panchayath raj, In president ship, In Municipality.
- The Special marriage act 1954
- The Hindu marriage act 1955
- The Hindu succession act 1956
- The Suppression of immoral traffic of women & girls act 1956
- The prevention of immoral traffic in person 1986

- **The maternity benefit act 1961**
- **Dowry prohibition act 1961**
- **Medical termination of pregnancy 1971**
- **The equal remuneration act 1976**
- **The factory act 1976 (Amendment)**
- **The criminal law amendment act 1983**
- **The family court act 1984**
- **Indecent representation of women prohibition act 1986**
- **Commission of Sati (prevention) act 1987**
- **Pre-Natal diagnostic techniques (regulation and prevention of misuse) act 1994**

Government & other agencies for Girl Child uplift.

1. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೈಕ್ಷಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ.
2. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.
3. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ.
4. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿ.
5. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.
6. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೊದಗಿಸಲು ಕಾನೂನಿನ ಸಹಾಯ.
7. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪುನರ್ವಸತೀಕರಣ.
8. ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಇನ್ನಿತರ ಮಹಿಳಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ/ಸಂಸ್ಥೆಗಳು
9. ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಮಹಿಳಾ ದಿನ ಮತ್ತಿತರ ಆಚರಣೆಗಳು.
10. ಕಸ್ತೂರಿಬಾ ಗಾಂಧಿ ಬಾಲಕಾ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ.

Thank You